

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Székelyi-utca SIMON-ház Kuna József ut
kereskedésével szemben.

HIRDETMÉNYEK,

előzetési pénzek és a kiadás körüli pauszok
valamint a lap szerkesztéséért illető
minden költségek ide tartoznak.

Hírdetetlen levelek csak írók kezétől
fogadhatók el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVŰ PART KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előzetési ár

Helyben hához hordva vagy vidéki
postán küldve

Egész évre 10 frt — kr.
Félévre 5 frt — kr.
Negyedévre 2 frt 50 kr.
Egy hónapra 1 frt — kr.

Hirdetési díj:

Országospostai egyszeri beiktatásért 5kr.
Bélyegdíj minden hirdetésért külön 3kr.
Nyitólár 4 hasábos postaiórért 20 kr.

Hirdetést vagy reklamot magába foglaló
ajánlatok ára 50 krajczár.

XVI. évfolyam 1889.

Debreczen Hétfő Deczember 2.

237. szám.

Rágalmazott-e Tisza Kálmán?

(T.) Ő Felsége a király, nagyon meglehetett hatva a „függetlenség”-i párt, ama loyálisától, melyet pár nap előtt, a miniszterelnök szavaival szemben kifejtett. Es ha csak rajongani, kiabálni, dühösködni, felfortyanni kellene, s a loyális pusztán annyiból állana, hogy loyálisoknak nyilvánítjuk magunkat, akkor meghiszem, hogy a függetlenségi párt loyális semmi kívánói valót nem hagyta maga után, mert ahol kiabálással, a parlament méltóságának fel sem vevésével és a rendre intő elnök kigunyolásával lehet győzni, ott a függetlenségi párt minden esetre, hogy a lehűsösebb magatartást tanúsítja, de mikor arról van szó, hogy a kormányt az uralkodó személye iránt tanúsított loyálisért támadni kell, ott az igen tisztelt függetlenségi párt egyszerre megfellebbezik az észlelyesség sugallta loyálisáról, mint az egyszeri macska mely a gyertyatartó hordására volt bedresszizozva, de amint egeret látott, azonnal eldobta a gyertyatartót és futott az eger után. Ilyen gyertyatartója a függetlenségi pártnak a loyális, de rögtön eldobja azt, amint egy-egy, a loyálisat valóban jelképező tényt lát maga előtt, s hogy azt szétmarcangolja, mind a husz körmével neki esik.

Sok ilyen gyertyatartót van feljegyezve az őszinte érzetnyilvánítások krónikájának könyvében, és ezeket onnan sem loyális haraggal vagy tombolással kitűrtülni nem lehet. „In vino est veritas” és mikor a függetlenségi párt a szenvedélytől vagy indulattól berug, sok oly titkos gondolatot árul el, melyből egy is elég, hogy a trón előtt valami szilárd oszlop ne tekintessék, ha nem igenis, hogy az uralkodó bizalmatlansága mind nyisztor újból felkorbácsoltsassék.

Nem kell ahoz denuncziálás jó urak! Egész Európa úgy ismeri önöket, mint titkon a Kossuth elvét valló, ha bár a kormányképesség kedvéért a loyálisit hangoztató ellenségeit mind azoknak, akik Bécsből erednek. És kérdezzék meg önök a legkedvesebb barátjuktól, ez édes testvértiket vagy szülőiket, nem igaz-e amit mondok? Már pedig ha az egész világ így gondolkozik, miért lenne egyetlen egy kivétel Tisza Kálmán, avagy miért hazudná az önök szemébe hogy: de bizony csak, loyális embereknek tartja önöket?

És ime, hogy meg tudnak önök haragudni egyetlen egy igaz szóbért, amit elneveznek önök denuncziálásnak, amiért, hogy az önök kifosztott loyálisának árcazóhoz hozzá mer nyulni valaki. Hejh! pedig hányszor denuncziálják önök, valóban denuncziálják Tisza Kálmánt. Egyik napról a másikra, lépten nyomon Már sokas mondással vált önöknek hogy: „Tisza Kálmán visszaél a korona bizalmával.” „A korona háta mögé buvik.”

„A király felkent személyével fedezi saját hitványságát.” — sat. Ezek után a valódi denuncziálók, s hogy azok, hogy maga a király is annak tekinti azokat, tanúság rá ama fenséges bizalom, melylyel az ócsárolt és gyanúsított kormányelnök iránt viseltetik. Hogy pedig a függetlenségi párt hűség nyilatkozatában, daczára a loyális tüntető hangoztatásának, nem bízik, tanuja annak, hogy amit Tisza Kálmán mondott, az nem denuncziáció, hanem igazmondás vala.

Hiszem ha a tetrek és cselekmények hosszú sorát egy-egy állítással le lehetne

tagadni, hát a bíró előtt soha sem állna büns ember, de mikor tanuk esküsznek meg vele kire is konstatálják a bűnösséget, a tagadás hiába való mesterség. A mellett pedig, amit Tisza önkre mondott, azt hiszem rácsküdnek az egész politikai világ.

Az idők jele különben, hogy azt a függetlenségi pártot, azt az elemet, melylyel Irányi nem tudott meg férti hosszú ideig, sőt amely politikai elemmel és felfogással szemben évekig küzdött sőt ma is küzd, hogy azt az elemet, a Tisza szavaival szemben Irányi vette pártfogása alá. És meg fog nekünk bocsátani Irányi Dániel ur, ha mi, kik az Irányi Dániel ur nézeteit és 48-czas álláspontját éppen oly színről színre ismerjük, mint a függetlenségi párt álláspontját, oda nyilatkozunk, hogy az Irányi Dániel ur ezen fellépése ügyvédi, és nem politikai fellépés volt. Mint ügyvéd, védelmezhet akarki akarkit, példa reá akar Eötvös Károly, de mint politikusi, önmagával jön ellenkezésbe, ha a vele nem egy nézetet vallóknak élére áll. És valóban nem tudjuk, felfogás volt-e ez Irányitól, avagy ösztönös? Így akarja-e a függetlenségi párt turbulens elemét is saját lobogója alá vonni, avagy elhíszni (?) pártja tagjairól a loyálisit?

Mikor a „függetlenségi” czim szóba jött, mikor Madarász József és többen, a 48-czas zászló helyére a 49-czest tűzték, akkor Irányi Dániel egy kis frakció élén ellene mondott eme nyilt czimnek, de a mely nyilt czim létrejött még is, mert a Kossuth Lajos határozott kívánását képezte, és én, e sorok írója, be tudom binonyítani a függetlenségi párt magatartását a val és tagadásával szemben, hogy mikor a 48-czas czimet elhagyva egy fokkal előbbre lépett és a „függetlenségi” czimet vette fel, — akkor parthatározat alapjában azonosította magát Kossuthal. Ha tetszik, adatokkal állok elő és megczáfalom Irányi Dániel urat, ki az igazság kimondásért rágalmazónak neve te Tisza Kálmánt.

A központi közlemezési csarnokokról.

— Irta és felolvasta Dr. Balkányi Miklós. —

Az emberiség történetének minden nevezetes eseményénél kilehet mutatni az összefüggést az azt megelőző élelméleti viszonyokkal. Mindaz a mi államok és állam formák alakulására, átváltozásaira és megszűnésére befolyással bír, a legszorosabb kapcsolatban áll a közlemezéssel, mely indító oka és egyik legnevezetesebb mozgató ereje a népelet alakulásának és fejlődésének.

Habár a közművelődés emelkedésével egyéb befolyások is érvényesülnek, a közlemezés kérdése minden körülmények közt egyik legfontosabb ágát képezi a közgazdasági tudományoknak. Különösen a nagyvárosok fejlődésével kapcsolatosan emelkedik a közlemezés fontossága és jelentősége s miután ennek helyes és czél szerű megoldásától függ a városi élet, egészséges fejlődése, kiváló fontossággal bír azon újabb időkben létebe léptetett intézmény, mely a városi élelméleti igények kielégítésére nagyon alkalmasnak bizonyult, mely a városokban egészséges, jó és olcsó élelméletet van hivatva megteremteni s ez a központi közlemezési vásárcsarnokok intézménye.

Ezek a városok központjain könnyen hozzá férhető helyen tüzmentesen felépített fedett csarnokok, melyekben összpontosítva elhelyezést talál a városi közlemezés, az élelmi cikkek kereskedése.

E téren is mint oly sok másban, Franciaország adta meg a példát; Páris tette meg a kezdeményező első lépést. Már 1811-ben a nagy Napoleon rendeletére kidolgoztattak

a központi vásárcsarnokok terveit, akkor azonban a közbejött események a kivitt megakadályozták, míg 1854-ben III. Napoleon kezdeményezésére felépítették a vas és üveg-ből készült nagyszerű csarnokok, melyek mind e mai napig mintául szolgálnak minden ily nemű építkezésnél s most már évről évre több több város követi az oly czél szerűnek bizonyult példát.

Angliában, Francia-, Német-, Olaszország, Belgium és Hollandiában nemesek a nagyvárosok, hanem a 30—40 ezer lakossal, bíró kisebb városok is egymást után rendezik be a központi vásárcsarnokokot.

Ez a bámulatosan gyors elterjedés leg-hatalmasabb bizonyítéka annak hogy a vásárcsarnokok intézményére nagyszükség volt, hogy az mélyen érzett hiányt van hivatva pótolni s hogy most már közlemezési csarnokok nélkül a városi élet egészséges városi fejlődés nem képzelhető.

A vásárcsarnokok építés, berendezés és általában szervezés dolgában nagyon sokféleek. A jelen felolvasás szük keretében nem foglalkozhatom részletesebben még a legkiválóbbakkal sem. Különben is egész szakirodalmat képeznek már azon leírások, a melyek az egyes kiválóbb vásárcsarnokokról, azok építéséről, berendezéséről és adminisztrációjáról időre megjelentek.

Abban az egyben valamennyien meg egyeznek, hogy az élelmi cikkek elárúsítását tiszta, egészséges fedett helyen összpontosítják s miután ezzel lehetővé teszik az orvosrendőri ellenőrzést, nagy mértékben hozzájárulnak a városok közegészségügyi viszonyainak fejlesztéséhez, a mennyiben megakadályozzák a rosz, megromlott és egészségtelen élelmi cikkek elárúsítását. Londonban a piaci csarnokok felállítását folytán bekövetkezett összpontosítás és az élelmi cikkek meghamisításának megállítását czéljából alkotott törvény a Food and Drugs Act következményeképpen a rosz, egészségtelen, meghamisított élelmi cikkek elárúsítása a minimumra szállt le s míg

1872-ben	26%-ot tett ki
1876-ban	65%-ot, sőt
1878-ban már csak	16%-ra szállt le.

A párisi központi csarnokban ugyanilyen eredményt lehet constatálni. Míg

1871-ben	44%-ot tett ki
1872-ben	34%-ot és
1875-ben	16%-ot tettek ki

az orvosrendőrileg egészségtelennek constatál élelmi cikkek.

Ha egyéb jó eredménye nem volna a központi csarnok felállításának csak ez az egy, hogy t. i. megakadályozza az egészségtelen élelmi cikkek elárúsítását, már ez is elég ok volna arra, hogy elterjedését a leg-hathatósabban támogassuk. De vannak ezen kívül más nem kevésbé fontos előnyei. Emeli a városok köztisztaságát. Az által, hogy a szabadban való elárúsítás megszüntetével a városok utcái és terei megszabadulnak, — az azokat nagymértékben eléltelentítő élelmi cikkek kereskedését s mindig tisztán és a közlekedés számára szabadon tarthatók, előmozdítják a városok tisztasága. Igen fontos sőt a közgazdaság szempontjából legfontosabb eredményök abban áll; hogy az élelmi cikkek árát lejjebb szállítván megkönnyítik a városban való megélhetést. Ez az eredmény minden eddigi felállított csarnoknál constatálva lett, s abban találja magyarázatát, hogy a piaci árucsarnokok felállítására nagy mértékben előmozdítja, a vidékek termelési kedvét és termelési képességét; az által, hogy a csarnokban bármely időpontban képes bárki élelmi cikkeit eladni; oly csábítóan hat a termelés fokozására, hogy rövid idő elteltével a környékbeli falvak sőt távolabbi vidékek lakossága is a csarnok számára kezd termelni s a kínálat nagymértékű emelkedésének igen természetes következménye aztán az egészséges concurrentia kifejlődése és az árak leszállítása. De míg ily módon a városi közönség megélhetése megkönnyítették és a környékbeli falvak mezőgazdasága felvirágzó-nak indul, addig az elárúsítást közvetítő kereskedők (a piaci kofák) nem károsodnak, sőt éppen ők azok, a kik a vásárcsarnok által aránylag legtöbbet nyerne, mert kényelmes és jó elárúsító helyhez jutva az év minden szakában képesek az elárúsítással foglalkozni, ennek természetesen az a következménye, — hogy sokkal nagyobb forgalmat érnek el, — sokkal nagyobb a bevételök és hasonlíthatagóbb a jövedelmök.

Nagyfontosságú előnye a vásárcsarnok

koknak az is, hogy egy helyen összpontosítván minden élelmi cikket, a fogyasztó közönség nagyon sok időt és utanjárást megkímél. A városokban, a hol most már a polgári háztartásokban a háziaszony rendszert csak egy egy cselédet tart, megbecsülhetetlen előnye van annak, ha nem kell az egész délelőttöt eltölteni a piaci bevásárlással.

A fedett csarnokokban való elárúsítás és bevásárlás me ett sem a közönség sem az elárúsítást eszközöl kereskedők, kofák, sem az élelmi cikkek nincsenek kitéve az időjárás viszontagságainak. Nem kell hóban és erőben, dermesztő hidegben vagy égető melegben a mindennapi élelmiszereket szabad ég alatt bevásárolni s nem kell attól tartani az elárúsítónak, hogy a mit reggel gyorsan el nem tud adni az ott romlik el szeme láttára az utcai por és piszok, az égető nap heve, a dermesztő hideg, a hó vagy eső következtében s nem kell attól tartani a vevő, a fogyasztó közönségnek, hogy az utcai por és piszok, az időjárás behatásai következtében megromlott és az egészségre ártalmas élelmi szert kap jó drágán.

Számításaim szerint átlag naponként 10 krra tehető azon károsodás a mely egy-egy elárúsító ér általa, hogy élelmi szereinek egy része a szabadban megromlik és értékéből veszít; legalább 10 krra kerül minden nap áruinak a piacra való felszállítása és este haza szállítása; rákattár ha még oly kisszerűt is, de kell valahol tartani és ennek évi bére fejében átlagul 30 frtot lehet számításba venni s ha ehhez hozzá adjuk a helypénz czimén előzetett összeget, a mely egy-egy helyért közép számítás szerint évenként 5 frtra tehető, akkor egy-egy elárúsítónak évenként legalább 100—100 frt üzleti költsége van; még a hasonló nagyságu kisebb elárúsító helyek évi bére a fedett csarnokban legfeljebb csak 50—60 frtra kerül. Az árak elromlása teljesen ki van zárva; rákattár tartását és egyéb kiadását feleslegesé tesz és így a csarnokok által az elárúsító üzleti költsége tényleg kevesebedik.

Olyan városokban, melyeknek vidéke nagy termelő képességgel bír, a hol jó termőföldön szorgalmas és munkaszerető lakosság van, ott a központi vásárcsarnok igen nagy kivíteli kere kedést teremt. A vidéki lakosság terményeit szállítót, gyümölcsét beszállítja a csarnokba beraktározza az ott elkészítve váró vasuti kocsiakra és szállítja távol vidékekre, külföldre. Az ily módon megteremtett kivíteli forgalom százezreket jövedelmez s az egész vidék gazdasági viszonyaira jótékony hatása.

Debreczen város és vidékének helyzete olyan, hogy a központi csarnok felállítását által nemesek az előbb jelzett nagy fontosságú előnyök értnek el, hanem ezen kívül megteremténék Debreczen és vidéke számára egy olyan óriási jelentőségű szőlő és gyümölcs kivíteli forgalmat, mely pár év múlva bőven kárjótólna a most megfogott áldozatokért.

Ha mindezen előnyök tekintetbe vételénél még arra is figyelemmel vagyunk, hogy a közlemezési árucsarnok felállítását által Debreczen városa egy olyan monumentális dísz- középület nyerne a milyennel nem sokkal bír és hogy ez által a város fejlődését, szép tését hatalmasan előmozdítanák, akkor egy pillanatig sem szabad haboznunk s minden lehető el kell követnünk a debreczeni vásárcsarnok létesítésére.

Nálunk Debreczenben az előbb elmondott általánosokon kívül a köztetek hiánya is sürgeti a vásárcsarnok létesítését. Nekünk nincsen olyan köztetünk a város bels-jében egy sem, a hol a város fejlődéséhez és emelkedő igényeikhez képest a piaci élelméleti cikkek kereskedését jól elhelyezni lehetne.

Ha a reggeli órákban végig megyünk a város főutcáján s látjuk a nagytemplomtól a megyeházig terjedő hosszú, keskeny területen az eladó és vevő közönséget a földre terített por és piszokban fekvő élelmi cikkek közt tolongni, egymást lökdödni s haljuk a helyi vasut gőzmozdonyának zakatolását és folytonos csengetését, melylyel az emberáron keresztül utat igyekszik törni, ha elgondoljuk, hogy itt nap nap után csak a gondviselés oltalmazza meg az embereket az elgázosítástól, hogy az élelmi cikkek orvos rendőri ellenőrzésére gondolni is alig lehet, — hogy ezen az állapoton változtatni kell, ha ezt elgondoljuk, akkor bizonyára megfontolás tárgyává tesszük, — a központi közlemezési csarnok felállítását.

Miként már bizonyára tudni méltóztat-

nek én nem csak teoriában foglalkozom ezen intézmény eszméjével, hanem két év óta az eszmé kivételére és megvalósítására töreksem, s két év óta munkálkodok abban, — hogy a központi közlekedési csarnok Debreczenben létesüljön. E végül a jeles budapesti műépítész és terep kiváló szakférfi Fellner Sándorral kidolgoztattam a csarnok építésének terveit, és pedig miután a hely megválasztása a legfontosabb s három kis-bb-nagyobb mérvben alkalmas hely kínálkozott: kidolgoztattam a terveket mind a három helyre. — Mind a három hely a város középpontjában van egymástól 1—2 perezyi távolságra, úgy hogy e tekintetben bármelyik is alkalmas volna.

A telek viszonyok különbözőségénél fogva a három terv lényegesen különbözik egymástól; abban azonban, megegyeznek, hogy mind három tervezet szerint a csarnokok külső kerületén (periferiáján) fekvő elárúsító helyek akként szerkesztendők, hogy azok a csarnokot környező utcái járdáiról is hozzá férhető legyenek s azok elzárására egy felülről bebozósítható gördöny szolgáljon. Ezen redőny felhasználása által a csarnok nyitva áll s így a levegő szabadon keringhet: a csarnok belseje tökéletesen szellőztethető.

A vevő közönség védelmére a járda fölött külön félfedél szerkesztendék és ezen elárúsító helyek háttal a csarnok felé két méter magas rovatkolt deszka szerényből állna, mely nemcsak válaszfalul és állványul szolgáljon, de egyuttal megakadályozza az eladós és vásárlók egymással szembe fordítását. E helyek jelöltetésének ki a mézárások és hentesek elárúsító helyeül. Ezen helyek erre a célra, igen alkalmasok volnának, mert a csarnok külső kerületén elhelyezve a hus kigőzölése és az az által elő idézett kellemetlen szag a csarnok belsejében nem terjedne el; a hus a külső légáramlat által frissebb állapotban maradna s az elárúsító helyek előtt húzamosabb ideig tartózkodó vevő közönségnek nagyobb terület állna rendelkezésére, mint a csarnok belső részeiben elhelyezendő elárúsító helyek előtt. Vége ezeken a helyeken a hus ki és berakodása könnyebben volna eszközölhető.

Általánosan tapasztaltatott az minden csarnoknál, hogy a közlekedés zavartalan fenntartása a le és fel rakodás kényelme volta, a hozzá férhetőség könnyűsége igen fontos szerepet játszanak. E végül mind a három helyre úgy tervezetük a debreczeni csarnok, hogy az minden felől szabadon állván minden oldalról megközelíthető. — Minden oldalán el látott elegendő számú és szélességű átjárók melyek a kimeneteknél tornácokba zárással s lehetővé teszik a gyors ki és berakodást.

A csarnok szellőztetése szintén igen lényeges szerepet játszik. Miként fentebb jeleztem a csarnok köröskörül felhúzható gördönyökkel tervezetük; ezeken keresztül folytonosan közlekednek a friss levegő; ezeken kívül a csarnok közepén emelkedtebb részének oldalfalai állandóan nyitott üveg, vagy bádog redőzzel láttnak el. Ily módon a csarnok belsejében folytonosan jó levegő volna. Mind három tervnél az egész csarnok alatt pinczék nyernének elhelyezést, hogy azokban az elárúsítók mindenike részére külön-külön raktárak és illetve jégkamrák rendeztesseken be.

Ezeknél kiváló gondot fordítottunk a mézárások és hentesek pinczéire, a mennyiben azok akkép csoportosítottak, négyesével a jégvermek körül, hogy teljesen hidegek és könnyen hozzá férhető legyének. A jégvermekben kettős előkamrák és kello csatornázás által van arról gondoskodva, hogy a hőmérséklet a lehető legalacsonyabb fokon tartassék.

A pincze kamarák világítása az utca felől pincze ablakok, valamint a csarnok belsejéből a felül világítók által eszközöltetnek; ez utóbbiak egyszersmind szellőztető aknákul is szolgálhatnak.

Minden egyes elárúsító hely a szükséghez képest megfelelő külön pincze raktárral, esetleg jégkamrával fog birni. A pincze kamarák egymástól rendez falazat, esetleg fa rácszat által lesznek elválasztva.

Minden csarnok úgy van tervezve, hogy az a szükséges kezelési, felügyelői és kényelmi helyiségekkel kellően legyen látva. Az éjjeli órákban a világítás kellő számú gázlámpok által eszközöltetik.

A tisztántartás céljából okvetlenül szükséges a vízvezeték berendezése; ennek vizét vagy az ártézi-kut vagy e célra készítenő kut adná, esetleg a Nagyerdőről vagy Homokkerből esővíz segítségével bevezettetnék a kezelési pavilon fölébe tervezett nagy viztartó medencébe. Ezen vízvezeték látná el jó íható vízzel a vásárcsarnokban tervezett nyilvános kutak is.

Énnyiben megegyez a három terv. Ezen lényeges kellek mindenike egyaránt meg van mindenknél. Az eltérés a telekviszonyok különbözőségében leli magyarázatát.

Az első sorban tervbe vett telek a fő-piaczon a városházal szemben levő, úgynevezett varga-szin telke és a Kis-uj-utca torkolata.

Ez a hely egy 22,8 méter széles, 100 méter hosszú, 2280 □ méter területű csarnok építésére alkalmas. A terület formája megengedi, hogy a Piacz-utca felől a csarnokon kívül két kisebb épület tervezessék, melyek egyikében a földszinten a pénztár, e mellett a hatósági husvizsgáló, az emeleten az igazgatóság és könyvvezetés hivatalai helyeztes-

senek el; másikában pedig egy vendéglő és melléképítmények, valamint egy felügyelői lakás. A csarnok maga 20 méter széles és 100 méter hosszú; középső hajója 12-20 méter; oldali hajója legmagasabb pontján 6-40 méter; s legmagasabb pontján 9 méter magas; két oldalán 51 (2×4) 8 □ méter területű utcai oldalán 51 (2×2) 4 □ méter, 116 (2×1,50) 3 □ méter, 40 (2×1,60) 3,20 □ méter, 70 (1,50×1,50) 2,25 □ méter belső elárúsító helyvel. A belső közlekedésre hosszában 3—2 méter széles, széltében 2—4 méter széles és 3—2 méter széles közlekedési ut szolgál. A csarnok mindkét oldalán utca lesz és pedig úgy, hogy a Simonffy-ház és a csarnok közt lesz az egyik, az Áron-ház és a csarnok közt a másik utca, mindkettő a Kis-uj-utcazba nyílik. Ezen utcákon át fog a közlekedés a főpiazcraól a csarnok mindkét oldalán eszközöltetni s a Kis-uj-utca felől nagyobb tér hagyatván: a kocsi bármely irányban kényelmesen megfordulhatnak. Az összes elárúsító helyek száma 345 s miután más városok csarnokaiban a helyeknek leg-alább egy negyed részét 2—2 elárúsító szoka kibérelni, e csarnok körülbelül 525 elárúsító számára elegendő volna. A csarnok hosszában kétféle elvonuló utcazik bizonyos órákon át a kocsi közlekedés előtt elzárhatók volnának, mely esetben még itt körülbelül 100 elárúsító helyet lehetne nyerni.

A világítás oldaltól jövő felső világítás s az ablakok részint az oldal hajó külső falain a gördönyök felett, részint a középhajó ki magasló részén vannak alkalmazva úgy, hogy a világosság egyenletesen oszlatik szét. A szelelő redőnyök is épen így vannak elhelyezve. A pinczébe négy széles lépcső vezet s 12 jégverem körül 48 hideg pincze és 219 pincze rekesz tervezetett. A pincze világítása és szellőztetésére az utca felől pincze ablakok a csarnok belsejében szelelő aknákat tervezetnek.

A piacz utcazi homlokzat, a két kezelési pavilon, valamint a csarnok sarok pillérei két színű nyers téglá építményben tervezetnek. A homlokzat korai olasz renaissance motívumával nagyon emelné a piacz utca szépségét. A mellette elvonuló helyi vasút által egy fordító korong segítségével közvetlen vasuti összeköttetést nyerne. A beépített terület 2280 □ méter.

II.

A második terv e jelenlegi Hagyma térre van kidolgozva. E tér közlekedési viszonyainál fogva vásárcsarnok építésére kiválóan alkalmas. — Az ide torkoló négy utca, az e teret érintő Nagycsapó utca tekintélyes méreteik folytán a csarnok könnyen hozzáférhetőségét biztosítják. Ezen tör a 10 sz. telek kisajátítása folytán igen szép alakot nyerne s a reá épített díszes csarnokkal környezetét rendkívül emelné.

Fekvése a légáramlatot szabad mozgását s így a csarnok szellőztetését lényegesen elősegíti.

A csarnok maga főhomlokzatával a Csapó utcának s a Rózsza tér folytatásának áll, míg a hossz oldalak egyike a Sas-utca folytatásának áll, másika a Bádogos-utca és a Rózsás tér betorkolásával szemben s így a Piacz-utcazról is láthatóan áll. Szélessége 25,60, hossza 112 méter. A kezelőség és vendéglő számára a Bádogos-utca és Rózsás térrel szemben két külön pavillon tervezetnek.

A csarnok külső kerületén 47 (4×) 8 □ méter területű utcazi elárúsító hely, — belől pedig 72 (2×2) 4 □ méter, 226 (2×1,60) 3,20 □ méter, 90 (1,60×1,60) 2,56 □ méter területű összesen 435 elárúsító hely találna elhelyezést.

Itt is a helyeknek legalább egy negyed részére 2—2 elárúsító lehetővé számításba venni, ez a csarnok 544 elárúsító befogadására alkalmas. Mig a tér szabadon maradó részén még 200 elárúsító található elhelyezést azon pár óra alatt, hogy a kocsi közlekedés szünetel. A csarnok oszlopok által 3 hajóra van osztva. A középhajó magassága 12-70, — az oldalhajók legmagasabb pontjukon 9-00, leg-alacsonyabb pontjukon 6-40 méter; hosszában széltében 4—4 ut szeli át, melyek egyike a Bádogos utca tengelyében fekszik és ennek mintegy folytatását képezi a Sas utca felé.

A világítás oldaltól jövő felül világítás az egész csarnokban egyenletes, miután mind az oldal mind a homlok falak megfelelően erős vas váz közt üvegből készülnek.

A szellőztetés részben a gördönyök; részben a homlok és oldal falak által nyílásai által történik.

A két pavilonban helyeztetnék el az összes kezelési, felügyelői, ellenőrzési és igazgatói hivatalok, a kényelmi helyiségek és a vendéglő.

Hat lépcső vezet a pinczébe, a hol 12 jégverem körül 48 hideg pincze és 220 pincze kamara talál elhelyezést.

A homlokzat a Nagy csapó-utca és Rózsza-tér felé nyers téglá építményben tervezetett; egy-egy pavillonra egy-egy csoportot képez, úgy, hogy a sas utcazi és hagyma-téri hosszú homlokzatok mintegy keretbe foglalva látszanak.

Kivételre felső olaszországi renaissance-styl választottunk s a főhomlokzat impozáns kapu nyílásai s nyílvasos kutai az épületnek laagszerű jellegét kölcsönöznék.

A homlokzatok közepét egy 11 méter magas, 7,50 méter széles nagy iv jelzi, a sarok pavillonok felett egy-egy nyomott kupola

készül, ennek következtében az épület körrajza k-lően változatos volna. A beépített terület 3019 □ méter.

III.

A harmadik hely, mely kombinációba vehető, a városi istálló telke. Ezen telek, melynek teljesen szabálytalan alakja mellett csak két, aránylag csekély homlokzata van és pedig a Hagyma-tér felé 48,99 méter, a Nagycsapó-utca felé 29,88 méter hosszúságú, kiválóan alkalmas volna az esetben, ha a színház kertje és a városi istálló telek közt lévő 16. és 17. számú telek kertje megszerzetetnénk s így a városi istálló telek a színház udvaráig kiterjesztetnénk.

Ez a csarnok ily módon eme most jelzett két kert kombinációba vételével tervezetett s T. alakot mutat, melynek minden szára 25 méter belső szélességgel bír; ez által minden felől szabadon állván, minden oldalán egy-egy 6—8 méter szélességű utcát létesít. A színház udvara most is átjáróul szolgál, az után pedig a Nagy-czegléd utcáról a színház udvaron a 16 és 17 számú házak kertjein és városi istálló telken keresztül egy új utca létesítetnék a nagycsapó utcára a csarnok egyik külső oldalán, míg másik külső oldala mellett új utca vezetne a színház udvarán át a Hagyma térre és illetve a Csapó utcáról szintén a H-gyma térre. E szerint három új utcát teremtene és lényegesen megkönnyítene a közlekedést.

A csarnokot 3 hajóra osztják az oszlopok. A középső hajó 12,70 méter, az oldal hajók legmagasabb pontjukon 9 méter, leg-alacsonyabb pontjukon 6,40 méter magasak.

Az elárúsító helyek elhelyezését tekintetben ugyanazon rendszer követetett, mint a két előbb említett csarnoknál. Külső kerületén 84 (3,75×2,00) 7,50 □ méter területű külső elárúsító hely, belül pedig 4 (3,00×2,50) 7,50 □ méter, 8 (2,00×2,00) 4 □ méter, 104 (2,00×1,80) 3,60 □ méter — 70 (2,00×1,50) 3 □ méter, 184 (1,88×1,50) 2,82 □ méter; 364 (1,50×1,50) 2,25 □ mtr. összesen 822 elárúsító hely nyer elhelyezést, s ha itt is a helyek 1/4-ed részére 2—2 elárúsító veszünk számításba úgy a csarnokban 1070 elárúsító nyer elhelyezést, míg a mellék helyiségekben 54 nagyobb elárúsító helyiség van tervezve.

A csarnokot 15 ut szeli hosszában és széltében; a közlekedés nagyon kényelmes és könnyű. A közúti vasút kitépítendő nagycsapó-utcazi ágából egy sínpar bevezethető a csarnok belsejébe. A szelelő közlekedés pedig úgy a Czegléd, mint a Csapó utcáról és Hagyma-térről a legkönnyebben eszközölhető. Az utakon a kocsi közlekedés szünetelése alatt mintegy 300 elárúsító volna elhelyezhető.

A csarnok alatti pinczébe 14 széles lépcső vezet; 14 jégverem körül 55 hideg pincze csoportosítottak és ezen felül 508 pincze kamara marad rendelkezésre, melyeknek viágítása és szellőztetése épen úgy eszközöltetnék, mint fentebb az előző csarnok leírásánál elmondottam.

A teleknek a csarnok és utak által el nem foglalt része nagyobbcsűrű elárúsító helyek építésére használtatott fel; a Hagyma-tér felől oldalon 10, a csapó-utcazi homlokzatra 9, a telek belsejében 36 ilyen helyiség nyer elhelyezést.

A Hagyma-tér felől eső épület I emeletén 4 lakás, a nagy csapó-utcazi épületrész I emeletén az összes kezelési, felügyelői és igazgatósági hivatalos helyiségek, a könyvvezetés és főpénztár nyernék elhelyezést; míg a színház udvara felől pavillonok I emeletén egy-egy felügyelői lakás tervezetnek.

A homlokzatok tervezésénél a vásár csarnok mint ilyen kifejezést nyert a homlokzatok által. De kifejezésre lettek hozva az új utcák is s a közönség figyelme ily módon felhívott az új három utcára. E végül a hagyma-téri és nagy csapó-utcazi homlokzatok egy közép épületrész és mellette két nagy ki-magasló ivből állanak, míg a színház udvara felől homlokzatnál a csarnok orom fala s jobbra balra bázár helyiségek láthatók.

A homlokzatok német alföldi renaissance-styben nyers téglá építményből készülnek.

A hagyma-téri homlokzat közepén széles bemenet vezet a csarnok belsejébe, mely bemenet felett könnyű torony emelkedik, melynek nemcsak szépséget, de gyakorlati célja is van, a mennyiben egyuttal viztartó elhelyezésére is szolgál. — Hasonló szellemben van a nagycsapó utcazi homlokzat is tervezve; míg a színház udvarra néző homlokzat a csarnok egyszerűen díszített orom falát mutatja s a két-két emeletes pavillont.

A beépített terület 6470 □ méter tetzen ki.

A most jelzett háromféle tervet elkészítetvén folyó évi április 15-én Debreczen sz. kir. város tekintetes tanácsához terjesztetem a végül, hogy a vásárcsarnok létesítéséhez szükséges intézkedések megtéessenek.

Az ügy fontosságához mérten szükségesnek tartottam egyidejűleg a vásárcsarnok részére mindazon hatóságok és testületek támogatását kikérni, a kik eme intézmény felállítását által érdekelvük s örömmel tapasztaltam, hogy az arra illetékesebb szak-közegek, a egmeleget érdeklődéssel fogadják a vásárcsarnok létesítésének eszméjét s oly általános o megyőződés a debreczeni vásár csarnok szükségese és nélkülözhetetlen voltáról, hogy sétrejövetele csak idő kérdés.

Országgyűlés.

Budapest, november 30.

A képviselőház, mai ülésében megkezdte az államköltségvetés részletes tárgyalását és pedig az úgynevezett apróbb tárgyakat tárgyalta. A királyi udvartartás költségeinél felszólalt Orbán Báazs, ki mindjárt szavai elején durva sértéssel illetvén a miniszterelnököt, a ház elnökétől rendentást kapott. Egyebekben történeti fejtegetés ke-becsátkozott a fölött, hogy régiebb időkben külön magyar udvartartás is volt, meg hogy a király csak szörványosan gyakorolja a jótékonyt, minél fogva nem szavazta meg a költségvet. Tiszta miniszterelnök meggyőző erővel utalt arra, hogy 1867. óta az udvartartás tekintetében semmi változás nem történt s alkotmányértésről beszélni: értelmetlen képtelenség. A mi pedig a felségjótékonyt illeti, arról naponként tesz bizonyítást a hivatalos lap. — Az udvartartás költségeit a szélbal kivételével az egész ház megszavazta.

Az allandó ország ház cziménél pécskai Gál Jenő és Horánszky Tiszta akadémikusoktában, hogy az ellenőrzés költséges; hogy legalább itt kellene takarékoskodni, ha már oly drága palota építtetik, melynek költségeit különben most már ök is megszavazták. — A miniszterelnök és Tiszta Lajos gróf megadták ezekre a megnyugtató választ, kiemelvén, hogy az építési ellenőrzésnél való túlságos takarékoság esetleg százezreket sőt milliókra meió kárt okozhatna az ország-nak s hogy a kormány a kellő ellenőrzésre úgy, mint a takarékoságra gondot fordít.

A közönségi kiadásoknál Madarász József adott be ellenindítványt s olyan formán beszélt, mintha csak Deák találta volna fel a pragmatica sanctiót, holott arról a 48 ki törvény is tud. Pázmándy sérelmül hozta fel, hogy öt a delegatio egyik albizottságba nem bocsátották be. — Tiszta, Wekerle és Asbóth megmagyarázták neki, hogy ez az ügyrend értelmében helyesen történt. Asbóth csipősen azt is megjegyezte, hogy az albizottság akkor bizalmas ülést tartott, melyben a külügyminiszter nem a nyilvánosságra szánt közléseket volt teendő. Már pedig — kérdi — vajon megtarthatta volna-e bizottság a bizalmas jeleget, ha Pázmándy ez ülésre bocsátja? — Wekerle meg azt is felelte Madarásznak, hogy míg az 1867. XII. t. cz. törvény, az ennek alapján előirányzott költségeket nem lehet megtagadni.

Az 1849-től 1867-ig alkalmazottak nyugdíjait Madarász töröltetni és közzoktatási cölökre fordítani javasolta.

A rendes nyugdíjak cziménél Horánszky felszólalására a pénzügyminiszter adott felelőlagosítást, a nyugdíjasok névjegyzékének levéndo összeállítására íránt.

A ház minden kifogásolt tételt változatlanul megszavazott s a tárgyalásban a miniszterelnökség költségvetéseig haladt.

Végül Madarász József interpellált italméresi ügyben, mire a pénzügyminiszter válaszáat a ház tudomásul vette.

Napi hírek.

— A közlekedési árucarnokokról dr. Balkányi Miklós által pénteken tartott tetszéssel fogadott felolvasást ma egész terjedelemben közöljük, miután az értekezletnek óhajta, hogy ezen nagyfotosságú ügy minél szélesebb körben megbeszélés, eszmees tárgyat képezze s állandóan napi kérdés jellegével birjon.

— Emke. A debreczeni dalegylet saját helyiségében Emke perselyt helyezett el, mely szép eredményel működik. — Az Emke Debreczen városi és hajdúvármegyei választmányának alapszabályi tervezetét kidolgozó bizottság vasárnapra valószínűleg összehívható lesz, Nemes Kálmán és Márk Endre urak már annyira előhaladtak a reájuk bízott munkálattal.

— A tél előhírnökei. Szombaton estefelé ujdonság jött az égből. — Sürtlen szállingóztak lefelé a szép fehér hópihek. Gondolkozni, félni látszottak, ha vajjon leszállanak-e a sáros földre, a hol mindjárt elolvadtak. Ma reggel pedig; vékony jégréteg borult az utcán töcsákra s a járdák kövei sikamosok lettek a ráfagyott ködtől. — Örül ennek a gyerek és a fa kereskedő. A v. árus előszedi a raktárból a fényes halifaxokat s Szikszay Gyula ráereszti a vizet a jégpályára. — Mert a fiataltság szivesen megy a jégre, hogy eléje vágjon a rohanó időnek.

— Eljegyzés. Varga Károly tekintélyes polgár és butor nagykereskedő kedves leányát Vilma kisasszonyt városunk egyik ifjú szépségét eljegyezte ifj. Lehotzky Béla földbírtokos az ungvári polgármester fia. Az eljegyzés szombaton tartott szűk családi körben.

— Debreczen a Monarchiában. — „Az Osztrák-magyar Monarchia irában és képen” című nagy vállalatból megjelent a Magyarországról szóló rész II. kötetének tízedik füzeté, mely csaknem egészen Debreczenről foglalkozik Jókai Mór kültői tollából. — Ez a leírás is, mely folytatása az előző füzetben megjelent s általunk mutatónyként közölt ismertetésnek, számos sikerült képpel van illusztrálva. A rajzok következők: Csokonai szobra, a fútozta Debreczenből (a baloldal Orvnyi Ottó gyógyszerárától főlvéve) Dörre Tivadartól, Debreczeni polgár (kétkép, egyikben id. Kuczik Gábor, a másikban L. Nagy Bálint urakra ismertünk) Esztyr Ar-

pádtól, a nagy hid, kar (belülrogebbi ismeret kezdő kezde s képe s szemlélt meggyébe belátvá gazdasá hogy eze czéljáb gyűlés „Korona melyen és érde h a y G országos — ru hirt, mély gy nének K látható reszkedő többek közü jur kiá litás Tudtnk számu i s miude költsége ke volt külföldu — képzo ronában czára a közönsé mester felvett énekelté Rípből). A közöb talmazt zenészü régi da rendkiv a fiatal gos kiv — Gazdája — nalban dögster előtt G boltból csipték sült, h tokulur képe i mi rend — csoda is t a nu nitó? — jén? — K a r d generál volt mé viszony tragoed Józsefn hozt int meztett is, mik Móricz munkái bevezet olvasó lottak élők az nek sz Móricz nek fel a hirt az a s apagyí vagy titkába gyilkos tartózt értett nek is előtt árvasze levélt talmi let volna huga, tán a meg. (a kett zölte s tam, m nem fo tét; s mit — így zársza a hadt védő ember zad n A kök ger és ben j

pádtól, polgár czifra szürben Feszttyól. Részlet a nagyerdőből Mészöly Gézáról, a hortobágyi hid, karam Gregus Jánostól, Hortobágyi csárda (belülről) Szélfőgő, Delelőn, Pusztabíró a régebbi időkben. — A füzetvégen a Hajduság ismertetését kezd meg Szívós Béla. A kezdő kép XVII. századbeli hajduvitét ábrázol Booskay zászlójával; még Szoboszló látképe s egy régi divatu hajdusági ház rajza szemléltető; mindhárom Roskovicstől.

Baromfi tenyésztési egyesület. Hajdu megyében. A hajdu megyei baromfi tenyésztők belátván a baromfi tenyésztésnek nagy nemzetgazdasági fontosságát a végül elhatározták, hogy ezen ügyek megbeszérése leendő terjesztése céljából egyesülett alakulnak. Az alakulókörvényül Deczember 8-án d. u. 5 órakor lesz a „Korona” szalóda nagytermében. Ezen ülésremélyen szívesen láttatnak az összes tenyésztők és érdeklődők — lejön Budapestről Párt há y G é z a tanár s a „Baromfi tenyésztők országos egyesületének” titkára is.

Halálhírek. Részvételt vettük a szomorú hírt, hogy a Burgér Péter orvos urat mély gyász érte. Szeretett anyja Burger Mór nének Kassán f. h. 28-án történt elhunytával.

Egy kis kép a párisi világ kiállításából látható Kacz Lajos helybeli bor nagy kereskedő üzletének kirakatában, mely kép, a többiek közt Kacz Lajos által küldött s a nemzetközi juri által éremmel kitüntetett borának a kiállítási csarnokban levő helyiségét mutatja. Tudunkkal egyedül ő volt, ki városunk nagyszámú iparos és kereskedői közül kiállított s mindenesetre elismerést érdemelt hogy sem költiséget, sem fáradságot nem kímélve egyike volt azoknak, kik világhírű borainkat a külföldnek újból bemutatják.

Hangverseny. A helybeli ker. ifjak önképző körének dalárdaja szombaton a „Koronában” hangversenyt rendezett, melyen, dacára a zord időnek, nagyszámú, intelligens közönség volt jelen. Ten t z l Rudolf karmester vezetésé alatt a dalárda műsorban felvett darabokat a legnagyobb praecisítással énekelte. I r s a i Miklós ur magánadala (Rippbó) szintén nagy tetszéssel fogadtatt. A közönség zajos éljenzéssel, újrással jutalmazta a derék dalárokat. Rácz Károly jeles zenésznök az alkalommal egy új művét, egy régi dal megzenésítését mutatta be, mely rendkívüli sikert aratott. A hangverseny után a fiatalok táncazra kerekedett, mely kiválagos kivirradtig tartott.

Találtatott egy össz-hajtható kules. Gazdája átveheti a polgármesteri előszobában.

Elfogott zsebmetsző Szombaton hajnalban Mezey Mór Debreczenbe érkezett vendégzereplésre és délen a Baum Miksa boltja előtt G. J.-né urnő zsebt főlmesztette. — A boltból látta ezt a mütétet a segéd és megcsípték a cilinderes urat. A rendőrségnél ki sűt, hogy ez az ur a fővárosi rendőrség protokolumába is be van sorozva, sőt az arczképe is körözve van. Egy példány abból a mi rendőrségünknek is küldetett.

A jövő nemzedék. — Tanító: Micsoda istentelen pokoli láрма ez? — Egy t a n u l ó; Országgyűlést játszunk. — Tanító: Hát az mit kukorikol ott a pad tetéjen? — T a n u l ó. Az ott T á r o j i G á b o r.

„A Möríc család tragoediája.” Dr. Kardos Samu ügyvéd, Möríc család generális meghatalmazottja, kinek bő alkalma volt megismerni e szerencsétlen család magán viszonyait, jellemét, összeállította a megrázó tragoediának történetét s közzétette Möríc Józsefnek és nővérének leveleit, a hadbírósgazhoz intézett felterjesztéseket, a megkegyelmezést iránti kérvényeket s egyéb, még ma is, mikor már a 20 éves fegyházra elítélt Möríc József illaván ül, érdekes adatokat. A munkának „egyedüli és igaz czélja mint a bevezető sorokban olvassuk — az, hogy az olvasó elfogulatlan ítéletet mondhasson a halottak felett és tanúságot merítsen belőle az élők számára.” — Igen érdekes és új a könyvnek azon része, mely leírja, miképen hatott Möríc Józsefre anyja és testvére halálesetének felolvasása. — A hogy az apagyilkos azt a hirt fogadta s a mit akkor szólt: abból az a sejtélem támad az olvasóban, hogy az apagyilkosságot nővérével együtt tervezte, vagy legalább Erzsikét beavatta borzasztó titkába; edes anyja azonban, a kit az apagyilkosság utáni első órákban a rendőrség le tartóztatott, azzal gyanusítva, hogy egyet értett fiával, semmit sem tudott gyermekeinek iszonyu tervéről. — Mikor Möríc József előtt hadbíráknak jelenlétében a debreczeni árvászek levele után dr. Kardos S. ösmert lev-let olvasta, az nem lesujtani, de vigasztalni látszott őt, mintha lelke megszabadult volna az irtózatgó gondolattól, hogy anyja és huga, kiknek ártatlanságát ő tudta legjobban, tán a börtönben, vagy pláne a bitófán haltak meg. (Az árvászek levele ugyanis nem említette a kettős halál okát s a hadbírósg sem közölte azt Möríczeal). — „Sejtettem, gondoltam, majdnem bizonyosra vettem, hogy Erzsike nem fogja tudni bevárni az én sorsom eldőlét; szegény anyám, ő jól járt, mert mit sem tudott az egészről!” — így szólott a rab fia — Dr. Kardos a zárszavakban, a múlt századok hagyományát, a hadbírósgai intézményt, hol vizsgáló, vádló, védő és ítélő hatalom egyetlen egy gyarló ember kezében van központosítva, a 19. század nevében a leghatározottabban elítéli. — A könyv, mely a meggyilkolt anyja és gyilkos leány hulla fényképevel van ellátva, Singer és Wolfner budapesti könyvkereskedésében jelent meg. Árja 50 kr.

Holub Emil előadása Dél-Afrikában tett utjáról.

Debreczen, 1889. decz. 2.

Tegnap d. u. tartotta meg Holub városunk intelligens közönsége előtt rendkívül érdekes felolvasását kouruk legérdekesebb földrészében Afrikában tett utazásairól és élményeiről. Nem támogatták oly hatalmas maecénások, mint Stanleyt, ki egész sereggel is bőven ellátva, mindennel utazik, ő leginkább maga kereste vagonját s áldozta kutatási célokra. 1872-ben ment először Dél-Afrikába, hol mint orvos a gyémánt mezőkön folytatott praxisából mintegy 72,000 forint gyűjtött. De első expedíciója kellő előkészület hiányában nagyobb sikerre nem vezetett és miután a Zambezi folyón csónakja elmerült s ő maga is majdnem odaveszett visszajött Bésbe, hogy a második expedícióját szervezze. 1879-ben a bécsi Rotundában rendezett kiállítására, valamint kiadott munkája mintegy 43,000 forint jövedelmezett, melyhez ő felségének 25,000 forint adománya járult. 1883. nov. 18-án hegyta el Bésset neje kíséretében, aki a rotunda épület felügyelőjének leánya és néhány nappal elutazása előtt esküvőt neki örök hűséget. Kísérete 8 kiszolgált katonából állott, kik között Fekete János csongrádi születésű szekerész katona is volt. Afrika déli csúcsa a Capföld az angolok birtoka; ide jött Holub és Fokvárosban rendezte kereskedelmi kiállítását, hogy ezzel is előkészítse az osztrák-magyar monarchia és Capföld közötti közvetlen kereskedelmi összeköttetést. Utazásának tulajdonképeni célja volt, hogy a Capföldtől északra fekvő vidéket a Zambezi folyóig kikutassa. Érdekesen írja le az angol gyarmat politikát, mely az illető területeknek teljes önállóságát meghagyja és megelégszik azon kereskedelmi előnyökkel, melyeket gyarmatai nyújtanak. A tulajdonképeni angol birtoktól északra van a Transval köztársaság, melyet az ugynevezett boerek lakják, a kik a protestáns üldözéstől menekültek ide menekültek hollandok. A Waal folyótól északra kezdődik a nagy fensík a maga excentricus egy-ajával, reggel még — 4°C délen már — 20—24 fok meleg van; ezen gyors hőmérséklet változás a lovakkal való utazást lehetetlenné teszi. E mellett feneketlen homok mindnütt úgy, hogy 16—18 ökörtől vontatott szekereken kellett utazniok. Nagy veszedlem fenyegette őket, a midőn az ökrök között a lépfene fellépett, ökreinek fele elpusztult és a másik felét egy heroikus gyógymóddal mentette meg, t. i. egy lépfeneben elhunyt ökröt tüdejét s étdarabolta és ennek genyjéből a többi ökröt beoltotta. Ez az ottani boerek által rendszeren követett eljárás.

Ekkor érték a feketék országába. Ezek két csoportra oszthatók, az egyik a hottentólok, a kik az európai civilizáció áldását, i. a szesz italok következtében már hiálól félben vannak. Sokkal értelmesebbek a bantu négek, a kik nyelvre nézve bámulatos módon hasonlítanak az ausztrálban lakó népfaj nyelvvel. A cafferek egészen művelt emberek és érdekes, hogy vannak iskoláik, van-gymnasiumok, van gymnasiumok, lyceumok, sőt még caffér nyelven írt újságuk, gyönyörűek a bassutó népek és ezen törzs női valóságos szobrászati műtők lehetének. Bámulatos a Zulu nép vitésége és hősiessége, mely az angol hatalomnak is ellentállt; 1830 ban alig 100 emberből állott seregük, ma már 150,000 fegyverben gyakorlott seregük van, melyet leginkább a többi törzsektől lopott gyermekekből neveltek. Sajnos az egyes néger törzsek közötti folytonos irtó harc, és Holub érdekesen jellemzi e törzs és törzsfőnök, vagyis király közötti viszonyt. A törzs jellege a király egyéniségétől függ, egy törzsben a király az ivásnak adta magát és ime az egész törzs még a nők is, delirium tremensben haltak el. Ellenben nagyon dicseri az egyik törzs királyát, Kama királyt, a ki oly rendet és fegyelmet tart, hogy évek óta egyetlen lopás vagy gyilkosság nem fordult elő.

Eddig Holub még félig-meddig civilizált népek között haladt, de a mint északra a Zambezi felé vonult, ismeretlen, eddig járhatlan utakon mindinkább megnehezült helyzete. 750 klm. uton haladtak, a hol sem víz, sem növény, sem emberi lénynek nyoma sem volt. Borzasztó szenvedéseken mentek keresztül, míg forrásra akadtak. Ekkor más baj történt. Az állatok valami mérges növény élvezete következtében betegkékk lettek, a fele elhunyt és az expedíció tagjai más élelmi szer hiányában ezen mérgezett husból táplálkoztak. Nagy viszontagságok után Marutza államhoz jutottak, a hol csak 8 hónapi várakozás után nyertek engedélyt az országban való keresztül-vonulásra. Majdnem hihetetlen szenvedések vártak rájuk. Kiűtött közöttük a typhosus láz, mely embereinek egy részét elragadta és neje is megbetegedett. Ezen kétségbeesett helyzetben orvosi tudománya mentette meg. A fekete törzs beteget gyógyította és ez oly tekintélyt adott neki, hogy a nép megszerette sőt 20 ifju kíséretével ajánlkozik. De a szenvedések egész sora csak most következett.

A massikiu m b e k országába jutott, a mely a többi fekete törzsek előtt is átkozott terület volt. Ezen emberek valóságos állati állapotban vannak, meztelenül járnak, fehér embert nem is láttak. Holubot és kíséretét kémekek nézték, a kik valami varázslat által lettek ily színűre változtatva. A falvak előtt a szomszéd törzsektől elfogott emberek koponyái vannak diadali jelekül fel-tűzve. Érdekesítően adja elő Holub utazá-

nak ezen legszomorubb részletét Százszoros halál környeztet mindenütt, a lakosok alattomossága, mely egyedül fegyvertől félt, nagy veszélybe sodorta, táborát megtámadták, naplóból csak 9-et tudott megmenteni; csak a csodálattal határos módon menekültek ezen vad törzs karmái közül. Így jutottak végre a Zambezihez, a honnét 1886 augusztusban délfelé haladtak, itt a művelt vidékeken mindenütt örömmel fogadták a már elveszettek hittiket és már itt várta ő felsége a király újabb 5000 frtnyi adománya.

Nagy és gazdag gyűjteményekkel megterhelten tért vissza és most gyűjteményének rendezésére és a raeparatumok elkészítésére mintegy 120,000 frtra van szüksége, a melyet a felolvasások jövedelméből akar fedezni.

A rendkívül érdekes felolvasást a jelen volt nagy számu közönség tapsal és él-jenzéssel jutalmazta.

Színház.

Öszintén sajnáljuk derék buzgó színigazgatónkát, a ki a depr. színészet előkelő niveau tartására minden áldozatra kész, — s olyan művészi erőkből álló nagyarányu testületet tart együtt a mely ez idő szerint pártatlanul áll a vidéken, mert ime kislül, hogy a depr. közönség a legjobb szándéka mellett sem képes oly jóvedelmet biztosítani, hogy ily nagy testülettel járó óriási kiadásokat az igazgató fedezni tudjon. — Es ezt nemcsak azért állithatjuk ma már egész biztosan, mert nap nap után 4. 10. 40. forint a cassa rapport szerint a tiszta jóvedelem (s csak vasárnapokon vagy ritka esetekben haladja meg a 100 frtot), holott a gage fedezetésére a bérleten kívül legalább is 130—150 frtnak kellene lenni, hanem állithatjuk azért, mert oly világhírű színmű, mint „Nora” sem tudott érdeklődést ébreszteni s szombaton üres ház előtt kellett előadni. Ily körülmények között e sensatós színműnek le kell tűnnie a műsorról, mert a depr. közönség úgy látszik nem óhajta ösmerni.

S mialatt nekünk itt folyton üres házak felett kell panaszkodnunk, azalatt a mi baritonistánk Haday Aradon zsufolt házak előtt vendégszerepel. Szombaton „Ripp”-et énekelt, s nagy sikert aratott M a r g ó C z é l i á l v a l együtt kiről elragadtatással irnak az aradi lapok. Náluk holmi „Ripp”-et ki se mernének tűzni. Ugyan ki néz meg olyan régi darabot, — mikor az ujak se kellene. Már a jó, a biztos sikerű, kipróbált öreg „Tékozló” is csak fél házat vonz.

„Rosz időket élünk!” Más oka nem lehet e részvétlenségnek, vagy csakugyan kevés Debreczenben a színház iránt érdeklődő közönség? Mert hisz’ az idén csak jó, vonzó, correct előadásokat élvezünk, a műsor változatos, az ujdonságok egymást váltják fel.

Talán jó volna mégis, ha a színügyegylet életelt adna magáról s szívére venné a depr. színészet sorsát s boldogulhatásának kérdését. Vagy mi más czélja van amaz egy-let létezésének? Vagy talán nem is létezik már?

Locsarekné holnapi jutalomjátéka iránt a miat az előrelátható volt nagy az érdeklődés. Már ma több előjegyzés történt. Ugy halljuk, hogy a bérlő közönség részéről sokan megtartják a páholyokat.

Rövid hírek. Kopácsi Juliska k. a. színházunk kedves primadonnája a jövő héten kezdend kezd meg Temesváron vendég szereplését. Fel fog lépni a „Subancz” „Kissasszony feleségem”, „Czágybáró” operettekben és Traviata operában. — Serédi Sarolta asszony most Szegeden arat babérokat. Fellépett a Suhanczban, a Csókón szerzett vőle gényben s a Nebántsvivirágban s mindhárom estén nagy hatást és tetszést aratott. — Örley Flóra közelebb a „Pajkos diákok”-ban elragadta a kolozsvári közönséget. Föl-tőbb kedves, ügyes volt — mint a „Magyar-ság” írja. Nen győztek neki eleget tapsolni. — Palmay Ilka toillettségével a gyémántjaival elragadta a temesvári — hűlgyeket. A diva most ott szerepel, mint vendég. — Gróf Zichy, a hírneves fülkényi zongoraművész és hó 6-án hangversenyezik Berlinben. Már elutazott Tétélenről. A gróf 15 év alatt 6000 forintot hangversenyezett össze jótékony czélokra.

Közgazdaság.

A környékbeli távbeszélők tárgyában Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter rendeletet bocsátott ki, melyben kimondja, hogy a távirad, illetve közhasználatu távbeszélő-hálózatokhoz a környékbeli csatlakozó, a posta és távirad, vagy táviradhivatallal, a városi közhasználatu távbeszélő hálózat elcsatolásával, a helyközi (interurban) vagy többi környékbeli távbeszélő vezetéseken való beszelgetésre, ugyszintén táviratok fel- és leadására szolgáló ily vezetékek létesítését a kereskedelem-ügyi miniszter engedélyezi. Az ily berendezések engedélyezése iránti kérvények az illető posta és távirad igazgatóságokhoz nyújthatók be. Magát a berendezést az állam állítja elő és a fél tartozik a távbeszélő-vezeték építésének költségeit fedezni, még pedig: 500 méter hosszú, vagy ennél rövidebb vezeték után 50 forintnyi, 500 méteren túl minden egész, vagy megkezdett 100 méter vezeték után 10 forintnyi egyszermindenkorra fizetendő

átalány összegben. — A vezeték felügye-letéért köteles a fél minden kilométer után évenként 10 frt átalányt fizetni. A távbeszélő-gép és telepek jókarban tartásáért a bérlő évenként 20 frtnyi átalányt fizet. A berendezés használatáért szintén díjak fizetendők. A vezeték végpontján levő táviradhivatalhoz bemondott, vagy onnan kimondott minden egyes táviratért a díjszabásszerű táviratdíjon felül 5 kr jár.

Holnap, Kedden 1889. Deczember hó 3-án, V.-ik (páratlan) szünvetben,

Locsarekné Gizella jutalmára :
A Trapezunti herczegnő.
Böhözatos oparete 3 felv.

Felolós szerkesztő és kiadó laptulajdonos :
Vártesi Arnold.
Főmunkatára : Kerezag Vilmos.

Hirdetmény.

Miután a debreczeni kir. törvényszék 1889. november 28-án kelt 13670. P. számú végzésével a néhai id. Möríc András ennek neje Bikkfalvi Erzsébet és leányuk Möríc Erzsébet hagyatékához leltározott összes ingó és ingatlan vagyontukat a zárlat alól nemcsak feloldotta de azoknak alólított részére való haladéktalan kiadatását elfis rendelte, miután továbbra fogva levő Möríc József még 1889. oktober 25-én kelt és hadbírósigilag hitelesített generális meghatalmazásában az őt megillető összes ingó és ingatlan javaknak, activ követeléseknek, arany, ezüst, és ékszerszemlekeknek kezelésével és értékesítésével engem bizott meg.

Ezennel tudtára adom az érdeklődőknek, hogy a Paksy Imre kir. közjegyző ur által a fentti hármag hagyatékhoz leltározott összes ingó és ingatlan javak szabad kéz ből eladók, esetleg bérbeaók.

Debreczen, 1889. Deczember 1-én.

Dr. Kardos Samu,
gyakorló ügyvéd.

Legelőbből legmagasabb árú
karácsonyi és ujévi ajándékok,
valamint
gyermekjátékok
legnagyobb választékban kaphatók
Szent-Királyi és Kalenda
műipar áru üzletében.

Alkalmi eladás.

A karácsonyi ünnepek közeledtével raktáramból nagy mennyiségű egész

gyapju női ruha kelméket, melyeknek ez előtt frt. 1.—, 1.20, 1.40, 1.60 és 1.80 volt métere, a mai naptól kezdve méterenként

50, 65 és 80 kr.-ért adom el.

Ez alkalommal raktáromon felhalmozott **maradék** vellez (Barchent) és ruhakelméimet is feltűnő olcsó árban — **16 kr.-tól feljebb** — elárusítom.

Személyes meggyőzésre tisztelettel felhívja a n. é. közönséget

BOSZNAY J. cég.
Debreczen, Czegléd-utca.

Fischer János
'KEGYELET' temetkezési intézete
 Debreczenben.

evállal temetések rendezését legelősebb árak mellett 10 forinttól kezdve.
 Teljes temetések hatottas kocsikkal vidéken is eszközöltenek.

Síremlékek 4 főtől kezdve kaphatók.

Ercz, élő és francia művirág **KOSZORÚK** ingyen szállagfelirással, valamint **SIRLÁMPÁK** nagy választékban és a legszebb kivitelben kaphatók.

Piacz, Czégely-ház Miklós-utca sarkán a megyeházzal szemben.

Eddig felülmulhatlan.

MAAGER W.
 VALODI TISZTÍTOTT
CSUKA MÁJ-OLAJ
 MAAGER VILMOS TÓL, BECSBEN.

A legelső orvosi tekintélyek által megvizsgálva és könnyen emészthetősége miatt gyermek számára is különösen ajánlva és rendelve — mint legtisztább, legjobb, legtermészetesebb és leghatásosabbnak elismert szer: mell- és tüdőbajokban, görvély, kelés, daganat, bürkület, mandula-betegségek, gyengeség ellen. Úvegje 1 frt. Kapható a gyári raktárban, Bécs III. ker. Heumarkt 3., véleamint

minden gyógyszerárban és fűszerkereskedésben
 az osztrák és magyar monarchia területén.

Debreczenben Mihalovits István Dr. Rothschnek Emil, Tóth Béla gyógyszerész uraknál és Rickl József Zelmós kereskedésében.

Hajdúvármegye és Debreczen sz. kir. város Főispánjától.

650. szám
 1889.

Pályázati hirdetmény.

Hajdúvármegyének folyó évi Deczember hó második felében tartandó tisztújító közgyűlésén az alább felsorolt tiszti állások fognak választás útján, és pedig 1890. évi Január 1-től számítható hat évi időtartamra betöltetni, — melyekre ezzel pályázat hirdettetik.

A kellően felszerelt pályázati kérvények hozzám mint a kijelölt bizottság elnökéhez folyó évi **DECZEMBER hó tizenötödik (15) napjának** délutáni hat órájáig annyival is inkább be lesznek nyújtandók, mert később érkező kérvények a kijelölés eszközzésénél nem lesznek tekintetbe vehetők.

Választás útján betöltendő tiszti állások:

Tiszti állomás megnevezése	Fizetés	Lakbér	Uti átalány	Összesen
1. Alispán	2000 frt	500 frt	300 frt	2800 frt
2. Főjegyző	1400 "	300 "	— "	1700 "
3. Árvaszéki elnök	1400 "	300 "	— "	1700 "
4. Tiszti ügyész	1200 "	300 "	— "	1500 "
5. Közös pénztárnok	1100 "	300 "	— "	1400 "
6. Pénztári ellenőr	1000 "	300 "	— "	1300 "
7. Árvaszéki ülnök	1000 "	300 "	— "	1300 "
8. Árvaszéki ülnök	1000 "	300 "	— "	1300 "
9. I-ső aljegyző	1000 "	200 "	— "	1200 "
10. II-od aljegyző	800 "	200 "	— "	1000 "
11. III-ad aljegyző	700 "	200 "	— "	900 "
12. Balmaz-ujvárosi járás főszolgabírája	1000 "	200 "	400 "	1600 "
13. Nádudvari járás főszolgabírája	1000 "	200 "	400 "	1600 "
14. Szolgabíró	700 "	150 "	— "	850 "
15. Szolgabíró	700 "	150 "	— "	850 "

Ezen választás útján betöltendő állomásokon kívül az 1886. évi XXI. törvényezikk 80. §-a értelmében kinevezés útján fognak ugyanezen alkalommal a 800 frt fizetés és 300 frt uti átalányból álló javadalmazással összekötött főorvosi, — az 1000 frt fizetés és 300 frt lakbérből álló javadalmazással összekötött főszámvevői, a 700 frt fizetés és 200 frt lakbérből álló javadalmazással összekötött alszámvevői és a 400 frt fizetés és 200 frt uti átalányból álló javadalmazással összekötött járásorvosi állomások is betöltetni, mely állomásokra — ugyanazon pályázati határidő mellett — szintén pályázat hirdettetik.

Debreczen, 1889. évi november hó 11-én

gr. Dégenfeld József, s. k.

Bérbeadó birtok.

A domahidai határban levő s néhai Siposz Zsigmond után maradt

800 köblös föld

egy kerülőházzal és egy belső telekkel együtt jövő évi Szent-József naptól kezdve 3 évre bérbe adatik. Bérleti szándékozók forduljanak Domahidán V. ess Ferenczhez. Az árverés folyó évi deczember 10-én reggel 8 órakor Domahidán lesz, a melyre az árverési szándékozók 400 frt bánompénzzel tisztelettel meghívottak.

Egy jó nevelésű ifju,
 ki legalább 2 gym. vagy reál osztályt végzett

Tokajban lévő vasüzletembe **gyakornokul** azonnal felvétetik.

Kicsinkó Antal
 vaskereskedő.

Richter-féle
Horgony-Epítőkö-Szekrények

a legjobb és legolcsóbb ajándékok maradtak, három éven felüli gyermekek számára. Legolcsóbbak azért, mert azoknak színes kövei majdnem elpusztíthatatlanok, úgy hogy a gyermekek évekig játszhatnak velük. Minden valódi Epítőkö-Szekrény pompás mintafüzeteket tartalmaz és később kiegészítő-szekrény által rendszeresen megnagyobbitható. Ára: 40 kr., 70 kr., 85 kr., 1 ft., 10 kr. és feljebb. Okavodjanak értéktelen utáztatoktól és csakis „veres Horgony” gyári jeggyel ellátott szekrény fogadtassék el. A ki Epítőkö-Szekrényt szándékozik venni, az olvassa el előbb „A gyermek legkedveltebb játéka” című pompásan színezett könyvet, melyet ingyen küld meg: Richter F. Ad. és társa, Bécs, I. Nibelungengasse 4.

Cs. kir. szab. higienicus készítmények a száj és a fogak észszerű ápolására

Dr. Faber M. C. orvostudortól, néh. I. Miksa császár 5. Felsége testorvosa, a becsületrend lovagja sat. Bécsben

PURITAS különleges száj-szappan.

Rögen híres és egyetlen, már 1862-ben a londoni világtárlaton érdemremmel kitüntetett szer, mert legfinomabb és leghatásosabb készítmény a száj ápolására és a fogak épségtartására. — Egy adag ára 1 frt.

Eucalyptus száj-essencia
 Kitaláltva Párisban 1878.

A legösszeérőbb, legteljesebb (78%) hatásos alkotórész, legelismertebb higienicus készítmény a száj ápolására.

bűzös szag leküzdésére
 a ogak épen tartására, óvszer

torok náthák
 a légi uton való miázmás ragadályok ellen.

Az orosz csász. kormány
 által, a miniszterium gyógyászati osztályának 1881. évi január 28-án 681. rendeletével a csász. kórházakba és gyógyintézetekbe bevezetve. — Egy palack ára 120 kr. o. e.

Szavatolt puritas-fogkefék
 sajtoltt puszpáng és vegyszéleg zsirtalanított sertősből. — Egy drb 50 kr. o. e.

Raktárak: Debreczenben: Gölti N. Szentkirály és Kalenda Miskolcson: Dr. Szabó J., Dr. Szabó K., Máhr K. üzletében. Egerben: Göllner L. gyógyszer. — Szécseny: Pokorny gyógyszer. Szatmár: Komka Kám. fűszerkereskedő.

Fűszállító telep BECS. I. ker. Bauernmarks 3 sz.

Gyertyánliget
 (Kabolapojána.)
 gyógyfürdő

Vendéglő bérbeadás.

Mármaros megyében fekvő Gyertyánliget (Kabolapojána) nevű fürdőben a vendéglőhelyiségek

1890. Január 1-től bérbé

a d a n d ó k.

Közelebbi felvilágosítást ad a tulajdonos és igazgató

Dr. WIDDER
 Budapest, VII. Akácza utca 49.

Korona forrás.

Gazdák és iparosok általános hitelszövetkezet debreczeni fióktelep áru csarnoka

ajánl:

Kitűnő minőségű

elasz gesztenyét, teát,
valódi angol rumot,
szepességi főzelékeket,
ritka jó minőségű kávékat

és minden e szakmába vágó cikkeket jó minőségben jutányos árak mellett.

Tisztelettel

Gazdák és iparosok általános hitelszövetkezet debreczeni fióktelep áru csarnoka. Nagyvárad-utca, megyeház mellett.

Korona forrás.